

Lausunto

18.03.2025

Asia: VN/1193/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään:

asianumero VN/1193/2025

Yleistä

Innovaatorahoituskeskus Business Finland pitää hyvänä, että lakia harmaan talouden selvitysyksiköstä muutetaan vastaamaan nykytilaa. Velvoitteidenhoitoselvityksen laajentaminen yksityishenkilöihin koskee myös Business Finlandin toimialaan kuuluvia valtionavustusten ja valtiotuen myöntämistoimintaa. Rahoituskeskuksella on velvollisuus huomioida rahoitusta myöntäessään sekä maksaessaan mahdolliset yksityishenkilön sidonnaisuudet ja asemat tarkasteltaessa muun muassa ns. yhden yrityksen määritelmän toteutumista ("Single undertaking", Komission de minimis -asetus 2023/2831, Art 2(2)) tai KYC (know your customer) "tunne asiakkaasi" -tarkastelun pakotemääräykset tai lopulliset edunsaajatiedot.

Rahoituskeskus toivoo, että hallituksen esityksessä otetaan selkeämmin kantaa tilanteeseen, voiko Business Finland pyytää velvoitteidenhoitoselvitystä 6 §:n 27 kohdan perusteella antaessaan ulkomaalaislain 80 §, 80 a § ja 80 b §:n nojalla maahanmuuttoviraston pyynnöstä lausuntoja kasvuyrittäjien oleskelulupa- ja jatkolupahakemuksiin. Haasteena on, että maahanmuuttoviraston päätös koskee henkilöä ja rahoituskeskuksen lausunto koskee kasvuyritystä. Kasvuyrityksen analyysiin ja rahoituskeskuksen lausuntoon kuitenkin sisältyy olennaisena osana se, onko yrittäjä itse sitoutunut täysipainoisesti yritykseen.

Rahoituskeskuksella on pyynnöstä salassapitosäännösten estämättä oikeus saada kasvuyrittäjän oleskelu- tai jatkolupaa koskevan hakemuksen liitteet tietoonsa, joten pidämme tältäkin kannalta hyvänä uudistuksena, että velvoitteidenhoitoselvitystä laajennetaan yksityishenkilöihin.

Rahoituskeskus toivoisi, että Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia muutettaisiin laajemmin kuin mitä luonnoksessa on esitetty.

Rahoituskeskus voi rahoitustoimintaansa liittyen nykylain perusteella pyytää velvoitteidenhoitoselvitystä 6 § 6 kohdan nojalla valtionavustuslain (688/2001) perusteella organisaation toimintaa varten annettavan rahoituksen myöntämistä ja valvontaa varten.

Tällä perusteella rahoituskeskus esittää, että hallituksen esitystä ja lainmuutosta laajennettaisiin seuraavasti.

Ehdotus 6 § 1 mom. 6-kohdan täydentämiseksi

Voimassaolevan lainkohdan mukaan velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan valtionavustuslain (688/2001) perusteella organisaation toimintaa varten annettavan rahoituksen myöntämistä ja valvontaa. Lainkohtaa koskevan hallituksen esityksen (HE 163/2010) pykäläkohtaisissa perusteluissa lukee, että momentin 6 kohdan mukaan velvoitteidenhoitoselvitys voitaisiin laatia tukemaan valtionavustuslain (688/2001) perusteella organisaation toimintaa varten annettavan rahoituksen myöntämistä ja valvontaa. Julkisista varoista organisaation toimintaa varten annettavan rahoituksen myöntämisestä ja sen valvonnasta vastaavat hyvin monenlaiset valtionapuviranomaiset. Näistä ovat esimerkkeinä teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus Tekes ja ulkoasiainministeriön kehityspoliittinen osasto. Valtionapuviranomaisen tiedontarve liittyy sen selvittämiseen, onko avustusta hakevan toiminta järjestetty voimassa olevien säädösten ja määräysten mukaisesti.

Innovaatorahoituskeskus Business Finland esittää lainkohdan muuttamista muotoon:

6) valtionavustuslain (688/2001) perusteella organisaation toimintaa varten annettavan rahoituksen myöntämistä, maksamista ja valvontaa;

Esitämme tekstiin lisättäväksi avustuksen maksaminen, koska maksatus prosessina on erikseen vireille tuleva hallintomenettely ja erillisellä päätöksellä päätettävä hallintopäätös.

Valtionavustuslain 12 §:n mukaisesti valtionavustus maksetaan valtionavustuksen saajalle yhtenä tai useampana eränä kustannusten ajoittumisen perusteella. Valtionapuviranomainen voi päättää, että valtionavustus maksetaan toteutuneiden kustannusten perusteella sen jälkeen, kun avustuksen käytöstä on esitetty valtionapuviranomaiselle hyväksyttävä selvitys. Myös maksatuksen keskeytystä säättävä 19 §, palautusta ja takaisinperintää koskevat 20-22 §:n ja vanhenemista koskeva 29 §

osoittavat, että maksatusmenettely ja avustuksen maksaminen ovat itsenäinen hallintotoimi. Velvoitteidenhoitoselvityksestä ilmenevät tiedot ovat merkittäviä maksatuskäsittelyssä esimerkiksi osaltaan sen varmistamiseksi, että valtionavustusta ei makseta sellaiselle saajalle, joka ei maksamisvaiheessa täytä avustuksen saamisen edellytyksiä.

Perusteluteksteissä voisi täydellisyyden vuoksi todeta, että Innovaatorahoituskeskus Tekesistä annettu laki (717/2008) on kumottu lailla Innovaatorahoituskeskus Business Finlandista ja Business Finland -nimisestä osakeyhtiöstä (1146/2017).

Lisäys 6 §:n 1 momenttiin uudeksi kohdaksi

Rahoituskeskus esittää uudeksi erilliseksi kohdaksi lain 6 §:n 1 momentin listaan seuraavan kohdan:

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

XX) taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä annetun lain (429/2016) sekä valtion lainanannosta sekä valtionehtäuksesta ja valtionehtäkuusta annetun lain (449/1988) perusteella myönnettävän valtion lainan, valtionehtäuksen tai valtionehtäkuun myöntämistä, maksamista, hoitoa ja valvontaa;

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi taloudelliseen toimintaan myönnettävän tuen yleisistä edellytyksistä (HE 22/2016, s. 23) todetaan, että taloudelliseen toimintaan myönnettävään tukeen sovelletaan lakia taloudellisen toiminnan tuen yleisistä ehdoista, jota kuitenkin täydentäisivät lainalain säännökset lainarahoituksen osalta ja valtionavustuslain säännökset avustusmuotoisen rahoituksen sekä tiettyjen yleisten menettelytapasäännösten osalta.

Ehdotetun uuden lainkohdan mukaan velvoitteidenhoitoselvitys voitaisiin laatia tukemaan valtion lainanannosta sekä valtionehtäuksesta ja valtionehtäkuusta annetun lain (ns. lainalaki) perusteella organisaation toimintaa varten annettavan tuen myöntämistä, maksamista, hoitoa ja valvontaa. Valtion varoista myönnettävän lainan ehdoista päättää lain mukaan lainan myöntävä viranomainen, esimerkiksi Innovaatorahoituskeskus Business Finland. Lainan hoitoon liittyvistä lainan ehdoista päättää lainaa hoitavana viranomaisena Valtiokonttori. Valtionapuviranomaisen tiedontarve liittyy sen selvittämiseen, onko lainaa, takausta tai takuuta hakevan toiminta järjestetty voimassa olevien säädösten ja määräysten mukaisesti.

Valtion lainanannosta sekä valtionehtäuksesta ja valtionehtäkuusta annetun lain nojalla myönnettyyn valtionlainaan sovelletaan erikseen 2 §:n 2 momentissa määritellyt valtionavustuslain pykälät. Lainan myöntävän viranomaisen toimivaltaa kuitenkin säätelee lainalain 3 §, jonka mukaan viranomaisella on päätösvalta lainan korosta, laina-ajasta ja muista ehdoista päättää lainan myöntävä viranomainen valtion tulo- ja menoarviossa määräytyissä rajoissa. Säädös antaa lainan myöntävälle viranomaiselle

mahdollisuuden toteuttaa rahoitusehtojen käytännön määräysten kautta valvontavastuunsa asianmukaisesti. Milloin lainansaaja rikkoo lainan myöntäneen viranomaisen laina- tai rahoitusehtoja, viranomaisella on harkintavaltaa määrätä lainalain 7 §:n nojalla laina takaisinmaksettavaksi. Rahoitusehtojen rikkomisesta seuraava määräys lainan välittömästä takaisinmaksusta on ankara seuraamus, johon viranomaisella on oltava selkeät perusteet ja riittävä tieto. Velvoitteidenhoitoselvitys on näiden viranomaispäätösten valmistelussa ensiarvoisen tärkeä.

Valtionavustuslaki ei anna riittävässä määrin oikeutusta velvoitteidenhoitoselvityksen käyttämiseen valtionlainan myöntämis-, maksamis-, hoito- ja valvontatehtäviin. Valtionlainan itsenäinen rooli lainsäädännössä korostuu siinä, että EU:n yleisen ryhmäpoikkeusasetuksen (Komission asetus (EU) N:o 651/2014, artikla 6.2(e)) mukaan yrityksen on ilmoitettava rahoitushakemuksessaan, mitä tukimuotoa se hakee (avustus, laina, takaus, takaisinmaksettava ennakko, pääoman lisäys tai muu), eikä tuen myöntäjällä ole toimivaltaa muuttaa haettua tukimuotoa. Tukea ei voi myöntää suurempana kuin on haettu, mutta sitä ei myöskään ole syytä myöntää muun lajisena. Euroopan komissio katsoo, että hakijan näkemys tuen muodosta vastaa parhaiten siihen, että tavoiteltavat vaikutukset saadaan aikaiseksi.

Laki eräiden suurten ilmastoneutraaliin talouteen tähtäävien investointien verohyvityksestä

Ennakkotietona ja mahdollisesti huomioitavaksi, että rahoituskeskukselle on tulossa täysin uusi toimivalta, jonka osalta tarve velvoitteidenhoitoselvityksen käyttöön on ehdottoman tärkeää. Kyse on verohyvityksestä, jonka osalta on annettu hallituksen esitys eduskunnalle 19.12.2024, jossa toinen käsittely on ajoitettu 18.3.2025. Hallituksen esitys HE 207/2024 vp ja Valiokunnan mietintö VaVM 1/2025 vp.

Verohyvityksellä on yhteys investointiavustukseen, mutta avustuksen osalta toimivalta tapahtuu valtioneuvoston asetuksella, joka on annettu valtionavustuslain 8 §:n nojalla. Valtioneuvoston asetus teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen ja energiatehokkuuden edistämiseen sekä ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen edistämiseen myönnettävästä avustuksesta (VNa 2/2025).

Säädettävän hyvitystä koskevan lain nojalla investointihyvityksen myöntämisestä päättää Innovaatorahoituskeskus Business Finland, jonka tehtävien hoitamiseksi velvoitteidenhoitoselvitys on tarpeellinen. Valtiontukiviranomaisen tiedontarve liittyy sen selvittämiseen, onko hakevan yrityksen toiminta järjestetty voimassa olevien säädösten ja määräysten mukaisesti.

Valtionavustuslain 8 §:n nojalla on annettu valtioneuvoston asetus teollisuuden tuotantoprosessien vähähiilistämisen ja energiatehokkuuden edistämiseen sekä ilmastoneutraaliin talouteen siirtymisen edistämiseen myönnettävästä avustuksesta (VNa 2/2025). Asetus antaa Innovaatorahoituskeskus Business Finlandille valtionapuviranomaisena oikeuden myöntää valtionavustusta asetuksessa määritellyille suurille investointihankkeille. Sekä valtioneuvoston asetus että laki

investointihyvityksestä perustuvat ns. kriisi- ja siirtymäpuitteisiin. (Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Vihreän kehityksen teollisuussuunnitelma nettonollan aikakaudelle (COM(2023) 62 final, 1.2.2023)).

Investointiavustukseen soveltuu valtionavustuslaki, mutta investointihyvitykseen ei. Luonteeltaan investointihyvitys on verotuki.

Ewart Liisa
Innovaatorahoituskeskus Business Finland